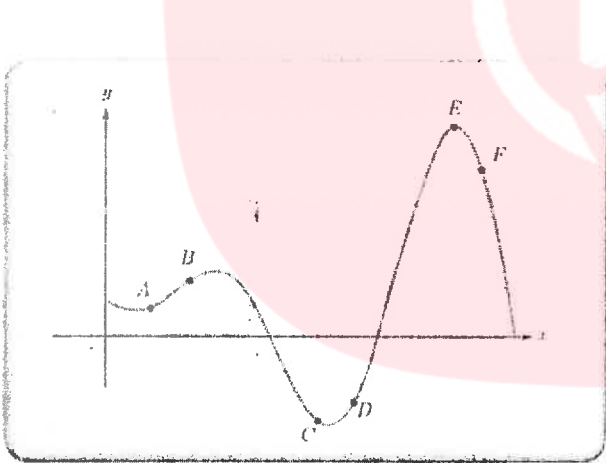

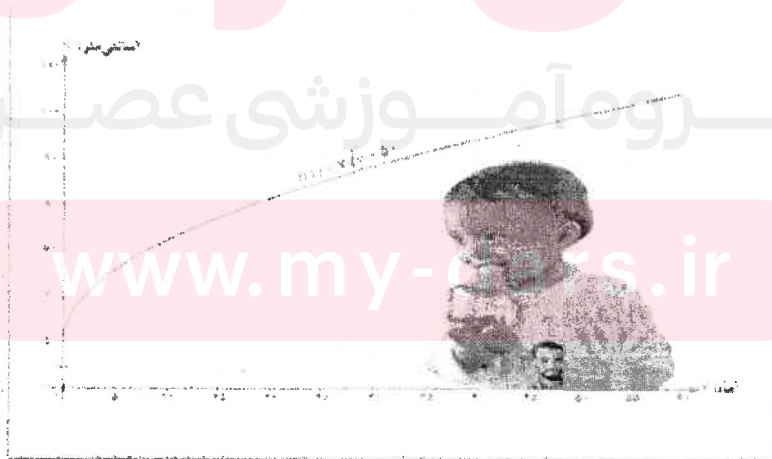
مستوفی

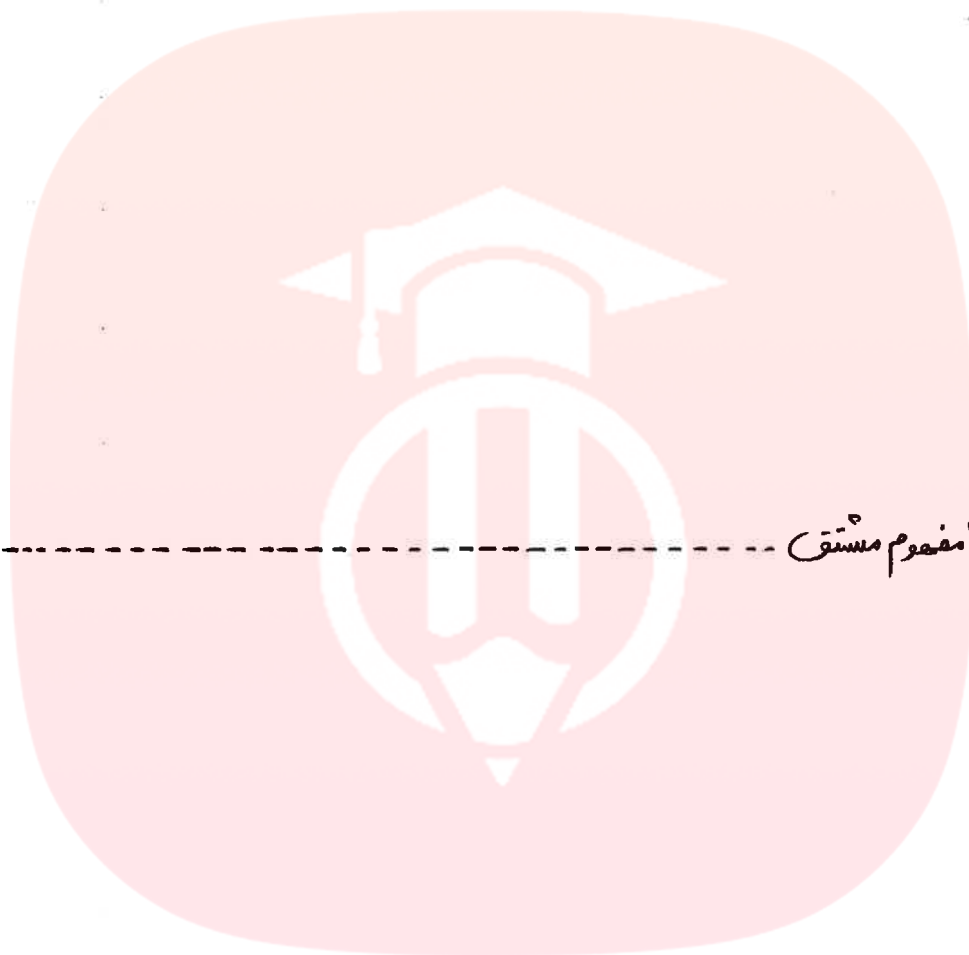

مای درسی

گروه آموزشی عصر

www.my-tips.ir

۱۹۳

آشنایی با مفهوم مشتق

مای درس

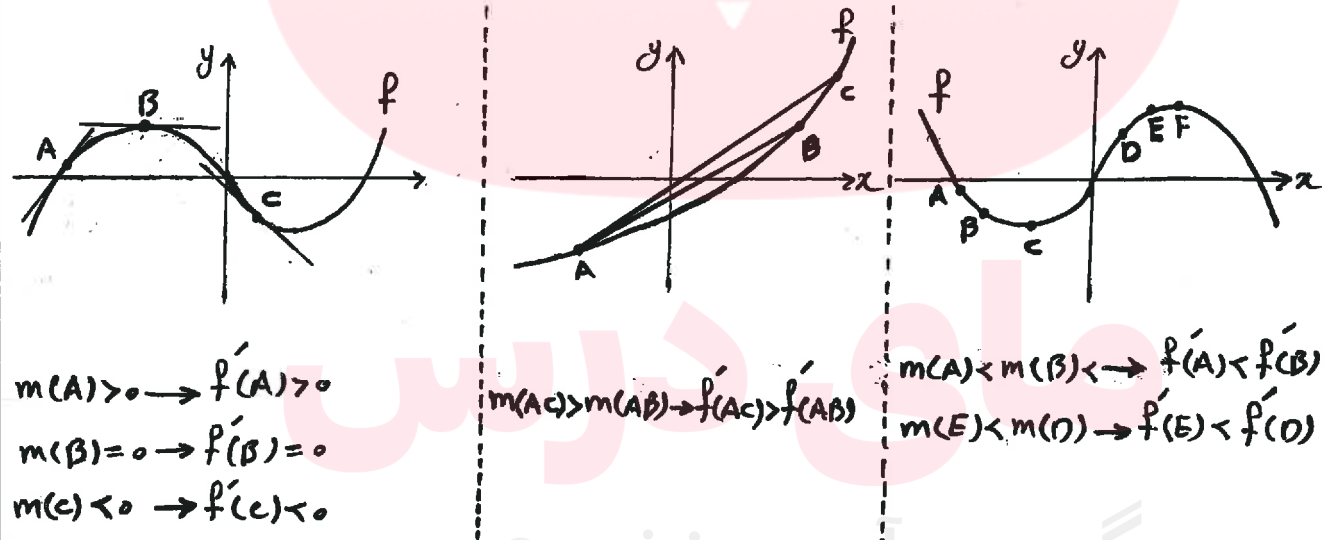
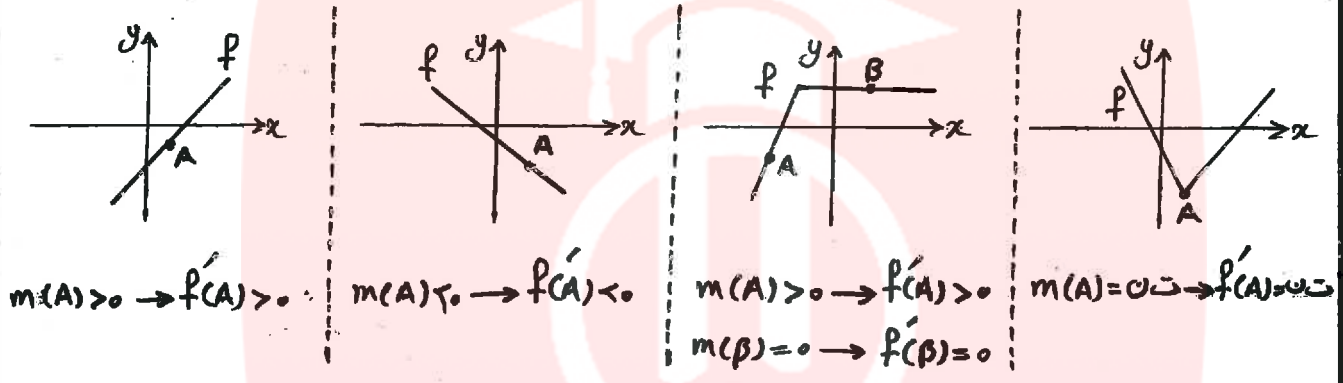
گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

آشنایی با مفهوم مشتق:

صفحه ۴۴ تا ۷۴ کتاب درسی

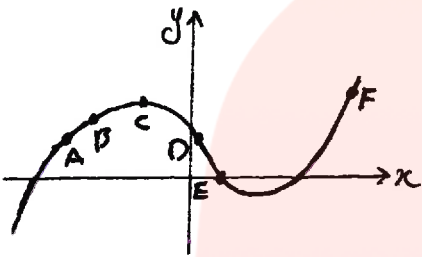
مشتق نقطه A = شیب خط مماس بر نمودار در نقطه $A = f'(A)$

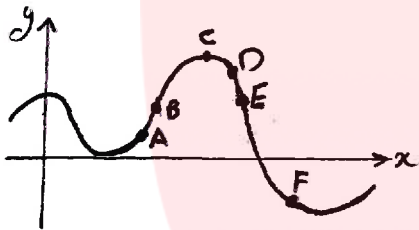
نکته: در توابع خطی شیب تمام نقاط باهم برابر است ← پس مشتق تمام نقاط نیز باهم برابر است.
و این در توابع غیر خطی (منحنی ها) این گونه نیست.

تمرین ①: در شکل مقابل که مربوط به تابع f است شیب نقاط مشخص شده را از کوچک ترین به بزرگ ترین

رتب کنید.

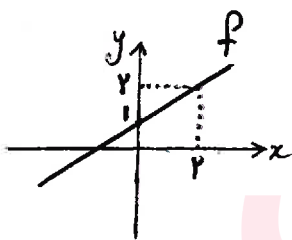

تمرین ②: در نمودار زیر، نقاط را در سته را با شیب های ارائه شده نقلیه کنید.

-3	-2	$-\frac{1}{3}$	صفر	+1,5	$+\frac{5}{2}$	شیب
						نقطه

تمرین ③: یا توجه به نمودار f ، سوالات زیر پاسخ دهید.

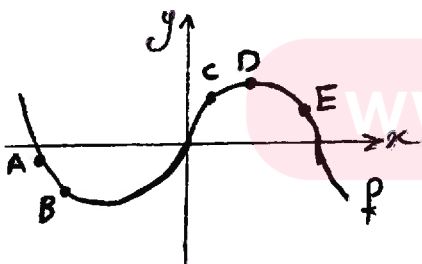
الف: مقدار $f'(x)$ را محاسبه کنید.

ب: آیا منتهای این نقطه درسی این نمودار یافت که شیب معاف مناسب به نمودار

در آن نقطه برابر -1 باشد؟ چرا؟

تمرین ④: با توجه به نمودار زیر درستی و نادرستی هر عبارت را مشخص کنید.

تذکره: $f(x)$ یا $f'(x)$ منفی دارد!!!

* $f'(A) > f'(B)$

* $f'(C) > f'(D)$

* $f(D) > 0$

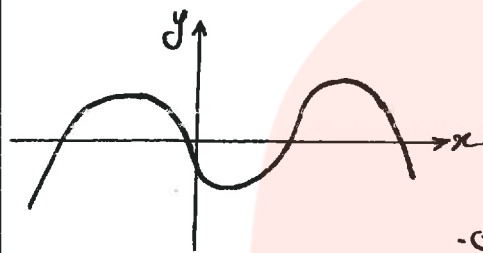
* $f'(E) > f(E)$

* $\frac{f'(D)}{f(E)} > 0$

* $f(A) + f(E) < 0$

تمرین ۵: با توجه به نمودار زیر نقاط خواسته شده را در این مشتق کنید.

* نقطه A: مقدار تابع و مقدار مشتق هر دو منفی است.

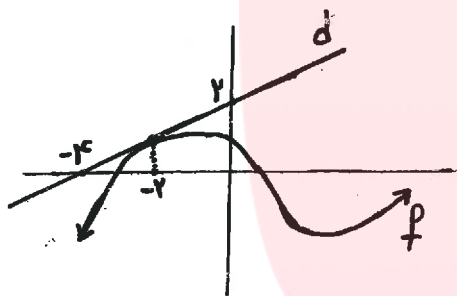
* نقطه B: مقدار تابع منفی و مقدار مشتق برابر صفر است.

* C و D: دو نقطه ای که این نمودار همیشه در آنجا قرار می‌گیرد هم است.

تمرین ۶: در شکل زیر خط d در نقطه $x = -2$ به نمودار f مماس شده است.

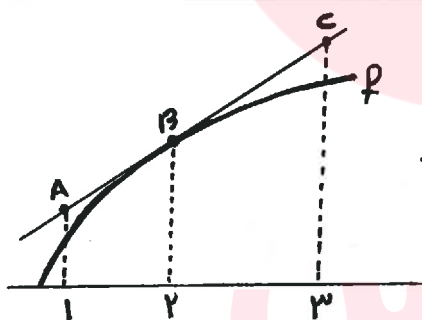
الف: مشتق تابع f را در نقطه $x = -2$ محاسبه کنید.

ب: نقطه A با طول ۳+ در این منحنی مماس قرار می‌گیرد. عرض آن چیست؟

تمرین ۷: معادله خط مماس به نقطه d در نقطه B به نمودار f مماس شده است.

اگر $f'(c) = 5$ و $f(c) = 4$ باشد، مختصات نقاط A, B, C را مشخص کنید.

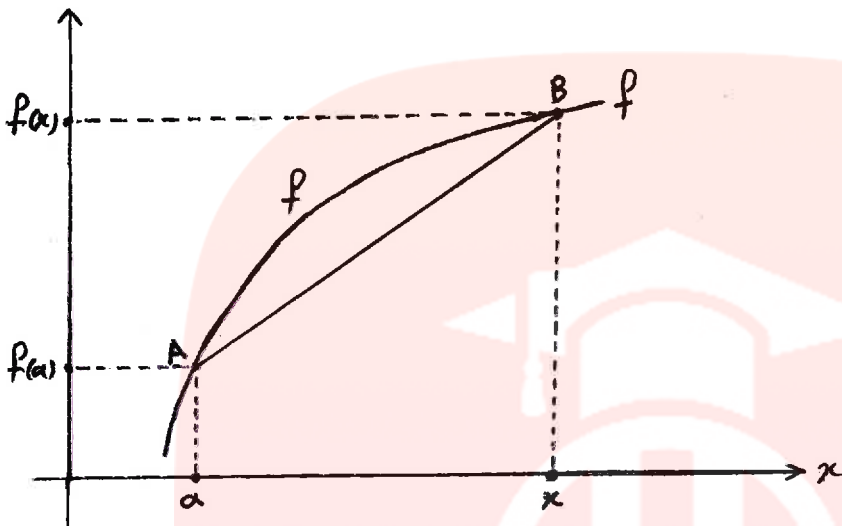
تمرین ۸: تعدادی از مقادیر تابع f در بازه [۵، ۱] در جدول زیر آمده است. نمودار f در این بازه کدام است؟

x	۱	۲	۳	۴	۵
f(x)	۸	۱۰	۱۹	۲۸	۴۷

www.my-dars.ir

c1
 c2
 c3
 c4

تعریف مشتق ①:

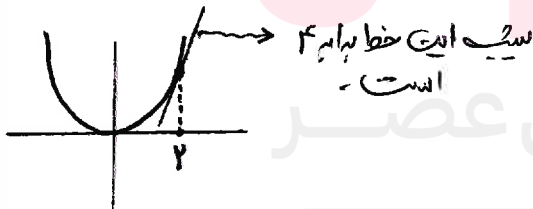
AB یاره خط $\frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} = \frac{f(x) - f(a)}{x - a} \rightarrow f'(a) = \lim_{x \rightarrow a} \frac{f(x) - f(a)}{x - a}$

مثال ۱، اگر $f(x) = x^2$ باشد حاصل $f'(2)$ را بیابید.

$f'(a) = \lim_{x \rightarrow a} \frac{f(x) - f(a)}{x - a} \Rightarrow f'(2) = \lim_{x \rightarrow 2} \frac{f(x) - f(2)}{x - 2} = \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - 4}{x - 2} = \frac{0}{0}$ معمم

$\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - 4}{x - 2} = \lim_{x \rightarrow 2} \frac{(x-2)(x+2)}{x-2} = 2+2 = 4$

پس $f'(2) = 4$ باشد ← یعنی اینک $\frac{0}{0}$ سبب خطاهاست برقرار $x=2$ در نقطه $x=2$ باید است.

مثال ۲: سبب خطاهاست برقرار $f(x) = x^2 + 4x + 1$ در نقطه $x = -1$ حاصل کنید.

$f'(-1) = \lim_{x \rightarrow -1} \frac{f(x) - f(-1)}{x - (-1)} = \lim_{x \rightarrow -1} \frac{x^2 + 4x + 1 - (-2)}{x + 1} = \lim_{x \rightarrow -1} \frac{x^2 + 4x + 3}{x + 1} = \frac{0}{0}$

$\lim_{x \rightarrow -1} \frac{x^2 + 4x + 3}{x + 1} = \lim_{x \rightarrow -1} \frac{(x+1)(x+3)}{x+1} = -1 + 3 = 2$

تذکره: در حل مسائل تعریف مشتق همیشه پس از جایگزینی عدد در $\lim_{x \rightarrow a} \frac{f(x) - f(a)}{x - a}$ به معجم منقسم و برای رفع ابهام از اتحاد مزدوج، تجزیم، اتحاد ملحق در جمله‌ای، فاکتورگیری، * مزدوج و تقسیم استفاده می‌کنیم.

تربیت ①: با استفاده از تعریف مشتق، مشتق توابع زیر را در نقاط منفرجه سره محاسبه کنید.

$$۱) f(x) = 2x - 4$$

$$f'(1) =$$

$$۲) f(x) = -5x - 1$$

$$f'(3) =$$

$$۳) f(x) = x^2$$

$$f'(-2) =$$

$$۴) f(x) = x^2 - 5$$

$$f'(-1) =$$

$$۵) f(x) = x^2 + 3x - 2$$

$$f'(3) =$$

مای دارس
گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

$$4) f(x) = x^2 - 2x - 1$$

$$f'(-2) =$$

$$7) f(x) = -x^2 + x + 5$$

$$f'(-1) =$$

$$8) f(x) = 3x^2 - 2x + 1$$

$$f'(2) =$$

$$9) f(x) = -2x^2 + x + 10$$

$$f'(-2) =$$

$$10) f(x) = x^3 - 2$$

$$f'(-1) =$$

$$11) f(x) = \sqrt{x} - 2$$

$$f'(4) =$$

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

تمرین ۲: با استفاده از تعریف مشتق، مشتق تابع $f(x) = \sqrt[3]{x+2}$ را در نقطه $x = -3$ محاسبه کنید.

$$y - y_0 = m(x - x_0)$$

یاری آدرس: معادله خط

برای پیدا کردن معادله خط، شیب و یک نقطه نیاز داریم. مثلاً $m = 2$ و $(-1, 4)$

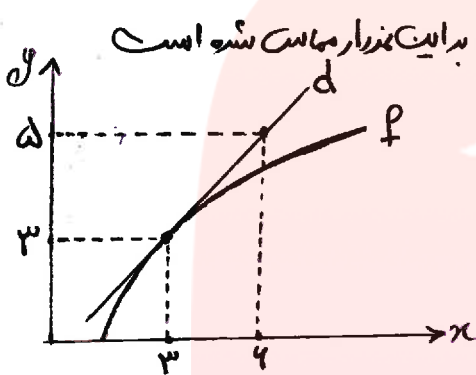
تمرین ۳: معادله خط مماس به منحنی $f(x) = 2 - 3x^2$ را در نقطه $x = 1$ پیدا کنید.

تمرین ۴: معادله خط مماس به منحنی $f(x) = \sqrt{x-1}$ را در نقطه $x = 5$ محاسبه کنید.

تمرین ۵: معادله خط مماس به منحنی $y = \frac{1}{x}$ را در نقطه $(1, 1)$ پیدا کنید.

تمرین ۶: عرض از مبدا و معادله خط مماس به منحنی $f(x) = \frac{1}{1-x}$ را در نقطه $x = -1$ پیدا کنید.

تمرین ۷: اگر $12 = 3f'(2)$ باشد حاصل $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{f(x) - f(2)}{x - 2}$ کدام است؟

تمرین ۸: نمودار زیر مربوط به تابع f می باشد و خط d در نقطه $x = 3$ بر این نمودار مماس شده است

الف: حاصل $\lim_{x \rightarrow 3} \frac{f(x) - f(3)}{x - 3}$ کدام است؟

ب: حاصل $3f'(3) - f'(3)$ کدام است؟

تذکره: گاهی ۲ عبارت $\lim_{x \rightarrow a} \frac{f(x) - f(a)}{x - a}$ و عدد یا عبارتی را اضافه می کنند که این عدد یا عبارت اضافی را باید جدا کنیم

مثال: اگر $f'(2) = 5$ باشد حاصل هر یک از عبارات زیر را محاسبه کنید.

$$* \lim_{x \rightarrow 2} \frac{f(x) - f(2)}{x - 2} \rightsquigarrow = f'(2) = 5$$

$$* \lim_{x \rightarrow 2} \frac{f(x) - f(2)}{3x - 6} \rightsquigarrow \lim_{x \rightarrow 2} \frac{f(x) - f(2)}{3(x - 2)} = \frac{1}{3} \lim_{x \rightarrow 2} \frac{f(x) - f(2)}{x - 2} = \frac{1}{3} f'(2) = \frac{5}{3}$$

$$* \lim_{x \rightarrow 2} \frac{f(x) - f(2)}{x^2 - 4} \rightsquigarrow \lim_{x \rightarrow 2} \frac{f(x) - f(2)}{(x+2)(x-2)} = \frac{1}{4} \lim_{x \rightarrow 2} \frac{f(x) - f(2)}{x - 2} = \frac{1}{4} f'(2) = \frac{5}{4}$$

$$* \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x - 2}{f(x) - f(2)} \rightsquigarrow = \frac{1}{f'(2)} = \frac{1}{5}$$

$$* \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 + x - 4}{f(x) - f(2)} \rightsquigarrow \lim_{x \rightarrow 2} \frac{(x-2)(x+3)}{f(x) - f(2)} = 5 \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x - 2}{f(x) - f(2)} = 5 \times \frac{1}{f'(2)} = 1$$

تمرین ۹: اگر $f'(1) = 3$ باشد حاصل $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{2f(x) - 2f(1)}{x^2 - 1}$ را محاسبه کنید.

تمرین ۱۰: اگر $f(3) = -1$ و $g(3) = 13$ باشد حاصل $\lim_{x \rightarrow 3} \frac{f(x)g(x) - g(x)}{x - 1}$ چند برابر $f'(3)$ است؟

تمرین ۱۱: اگر $f(-2) = 2$ مقدار $\lim_{t \rightarrow -2} \frac{f(t) - f(-2)}{2(t+2)}$ کدام است؟
 (مربوط به تمرین ۷۴)

$1(1)$ $-1(2)$ $2(3)$ $1(4)$

تمرین ۱۲: اگر مشتق تابع f در نقطه $x=2$ موجود باشد آنگاه حاصل عبارت $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{f(x) - f(-2)}{x^2 - 4}$ کدام است؟ (کانون)

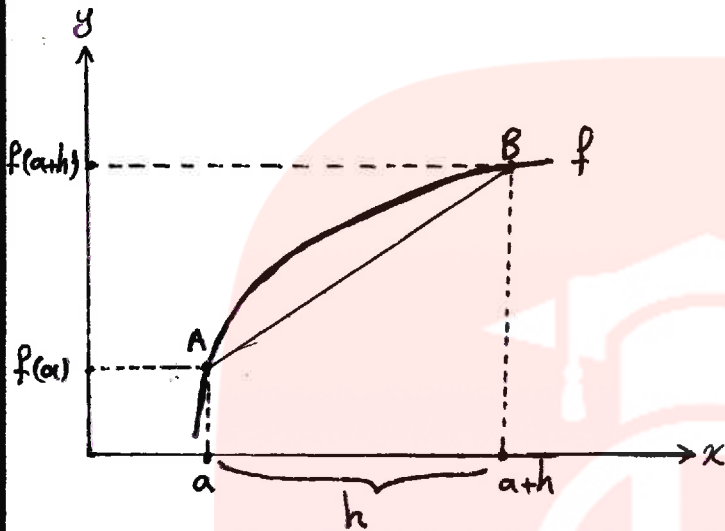
$1) \frac{1}{4} f'(2)$ $2) -\frac{1}{4} f'(2)$ $3) -\frac{1}{4} f'(2)$ $4) \frac{1}{4} f'(2)$

تمرین ۱۳: اگر خط مماس بر نمودار تابع f در نقطه $x = -1$ به خط $y = \frac{1}{3}x + \frac{1}{3}$ عمود باشد حاصل

عبارت $\lim_{x \rightarrow -1} \frac{f(x) - f(-1)}{x^2 + 3x - 4}$ کدام است؟

$1) -\frac{3}{5}$ $2) \frac{3}{5}$ $3) -3$ $4) 5$

تعریف مشتق (۷):

AB شیب = $\frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} = \frac{f(a+h) - f(a)}{h} \rightarrow f'(a) = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(a+h) - f(a)}{h}$

تذکره: h می‌تواند مثبت یا منفی باشد.

$f'(a) = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(a + \Delta x) - f(a)}{\Delta x} \rightarrow f'(a) = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(a + \Delta x) - f(a)}{\Delta x}$

تذکره: برای بدست آوردن مشتق با استفاده از تعریف، فقط از رابطه (۱) استفاده می‌کنیم چون ساده‌تر است.

نکته ۱: خاصه اوقات h را از این فریب است که در این صورت از رابطه زیر استفاده می‌کنیم

$\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(a+mh) - f(a+nh)}{kh} = \frac{(\text{ضریب } h \text{ اول}) - (\text{ضریب } h \text{ دوم})}{\text{ضریب } h \text{ مخرج}} \times f'(a) = \frac{m-n}{k} f'(a)$

نکته ۲: خاصه اوقات h را از این بدان است که چون $h \rightarrow 0$ توان h را نادیده می‌گیریم.

تمرین ①: اگر $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{f(x) - f(1)}{x^2 - 3x + 2} = 3$ باشد حاصل $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(1+h) - f(1)}{h}$ را محاسب کنید.

تمرین ②: اگر $f'(-1) = 2$ باشد حاصل $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(-1+3h) - f(-1+h)}{h}$ را محاسب کنید؟

$-f'(1) \quad f'(3) \quad -2(2) \quad 2(1)$

تمرین ③: اگر $f'(2) = 3$ باشد حاصل عبارت $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(2+h) - f(2-h)}{2h}$ را محاسب کنید؟

$\frac{2}{3}(4) \quad \frac{3}{2}(3) \quad \frac{2}{9}(2) \quad \frac{9}{2}(1)$

تمرین ④: اگر شیب خط مماس بر نمودار f در نقطه $\alpha = -2$ برابر $\frac{2}{3}$ باشد، حاصل $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(-2+3h) - f(-2)}{-h}$ را محاسب کنید؟

کدام است؟

$2(4) \quad -2(2) \quad 3(2) \quad -3(1)$

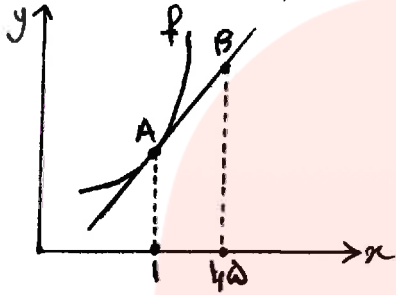
تمرین ⑤: اگر خط مماس بر نمودار f در نقطه α با معادله $y = -2x + 5$ موازی باشد حاصل عبارت $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(2h+3) - f(3)}{2h^2}$ را محاسب کنید؟

$-0/1(4) \quad 0/1(3) \quad -0/4(2) \quad -1/4(1)$

تمرین ⑥: اگر $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(x+h) - f(x)}{h} = 5$ باشد حاصل $f'(x) + f'(x)$ را محاسب کنید؟

$1(4) \quad 5(3) \quad 3(2) \quad 2(1)$

تست ۷: اگر $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(1+h) - f(1)}{h} = 2$ باشد عرض نقطه B در شکل زیر کدام است؟ (خند سبزه)

۳، ۵ (۱)

۴، ۵ (۲)

۴ (۳)

۵ (۴)

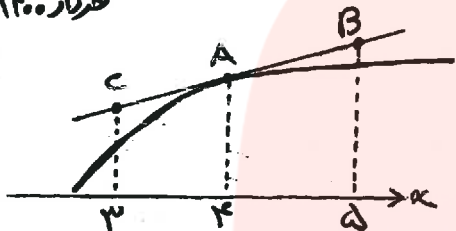
مای دررس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

سوالات امتحان نهایی

۱) برای تابع $f(x) = 2x^3 - 3x^2 + 4x - 5$ در $x=2$ ، $f'(2) = 1.5$ ، $f(2) = 24$ با توجه به شکل منتهاتن نقاط A, B, C را بیابید. (۹۷ رتبه) شماره ۱۴۰۰

۹۷ رتبه

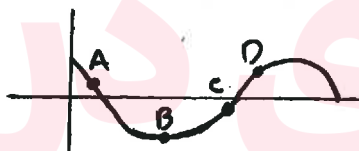
۲) اگر $f(x) = 1 - 2x^2$ باشد، $f'(-1)$ را با استفاده از تعریف مشتق بدست آورید.

۳) مشتق تابع $f(x) = x^3 - 2$ را با استفاده از تعریف مشتق در نقاطی که طول $x = -1$ بیابید. (۹۸ رتبه)

شماره ۹۸

۴) نقاطی که در آن مشتق منفی را با شیب‌های $1, 0, \frac{1}{4}, -2$ در جدول نظیر کنید.

شیب	1	0	$\frac{1}{4}$	-2
نقطه				

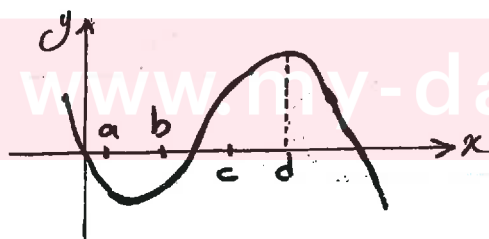
۹۸ رتبه

شماره ۱۴۰۰

۵) با در نظر گرفتن نمودار f در شکل، نقاط a, b, c, d طول‌های a, b, c, d را با مشتق‌های آن در آنجا بیابید.

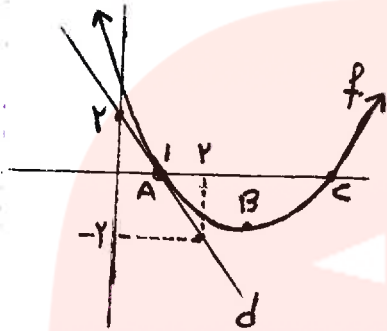
در جدول نظیر کنید.

x	$f'(x)$
	0
	$1/5$
	2
	$-1/5$

خرداد ۹۹

۶) در شکل زیر خط d در نقطه a به نمودار f مماس شده است:

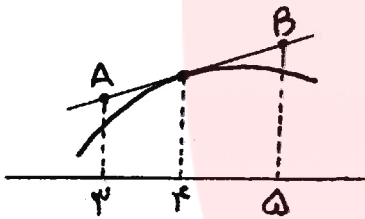

الف: مشتق تابع f را در نقطه a محاسبه کنید.

ب: شیب نمودار را در نقاط B و C مقایسه کنید.

شهریور ۹۹

۷) برای تابع f در شکل زیر دو باریم: $f'(4) = \frac{3}{4}$, $f(4) = 25$ با توجه به شکل مشتقات

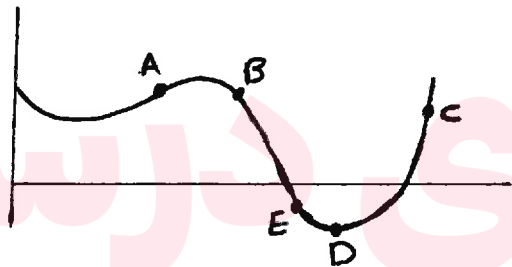

نقاط A و B را بیابید.

دی ۹۹

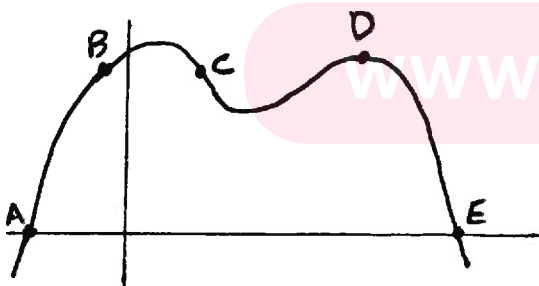
۸) نقاط A و B روی منحنی زیر را با شیب‌های ارائه شده در جدول نقلیه کنید.
(این نقطه افزانی است)

شیب	نقطه
-۳	
-۱	
۰	
۱	

شهریور ۱۴۰۱

۹) از بیت نقاط مشخص شده A, B, C و D و E روی نمودار مقابل، در کدام نقطه:

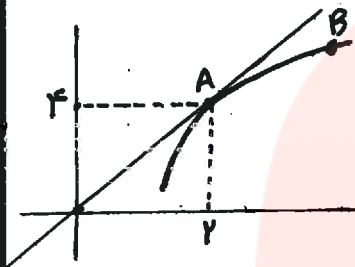
الف: مقدار تابع صفر و مقدار مشتق آن مثبت است؟

ب: مقدار تابع مثبت و مقدار مشتق آن منفی است؟

مس ۱۴۰۱

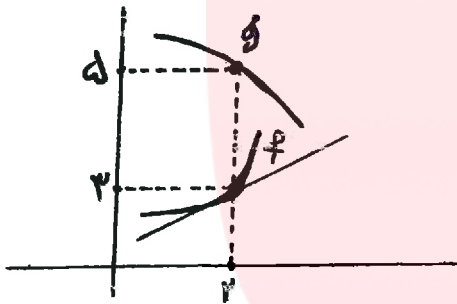
۱۵) فردار تابع f به صورت زیر رسم شده است. اگر خط d در نقطه A بر نمودار f مماس باشد:

الف: حاصل $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{f(x) - f(2)}{x - 2}$ را بیابید.

ب: نسبت خط مماس در نقاط A و B را مقایسه کنید.

۱۱) با توجه به نمودارهای تابع f و g حاصل $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{f(x)g(x) - 3g(x)}{x - 2}$ چند برابر $f'(2)$ است؟ خبر ۱۴۰۲

مای درس

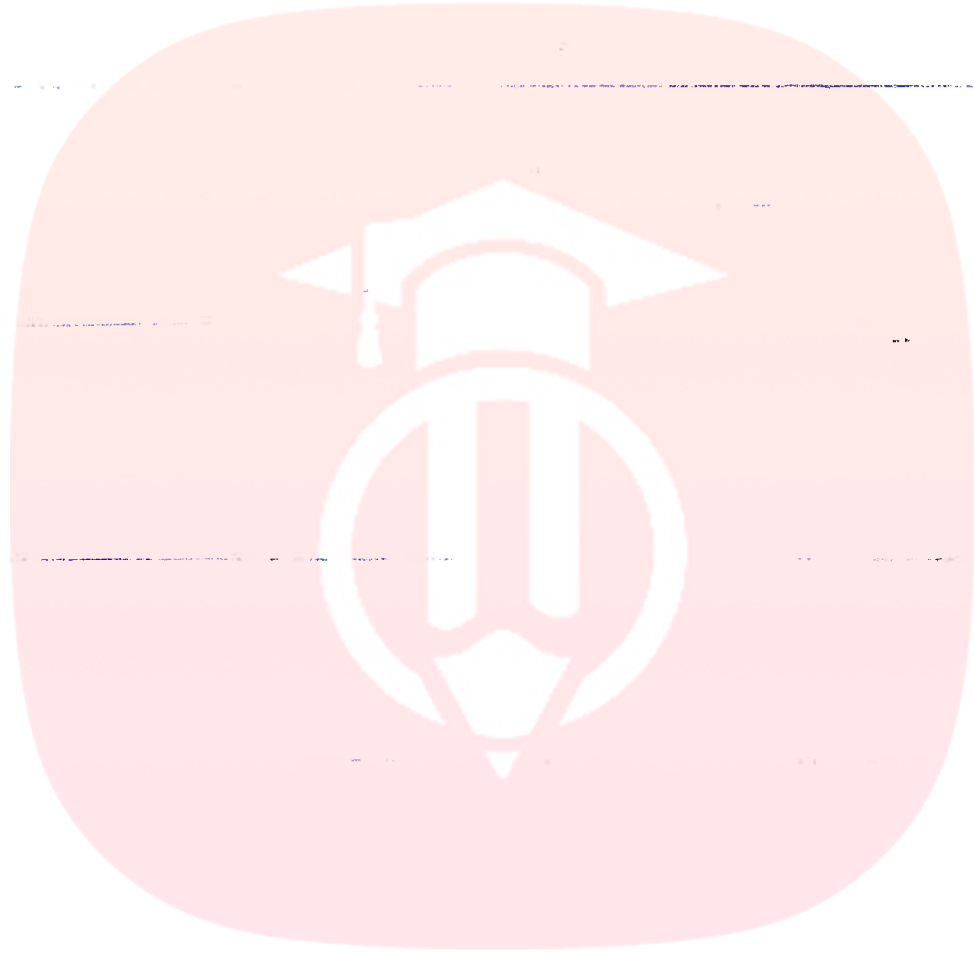
گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

دوازدهم تجربی

فصل چهارم: مشتق

مدرس: مهدی سپهوند

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir